

Wolność prasy i jej ograniczenia

dr Magdalena Wasylkowska-Michór

Prawo do wolności wypowiedzi obejmuje wypowiedzi każdego rodzaju, bez względu na formę i treść, za pomocą których jednostka może przedstawić swój pogląd lub stanowisko, zaprezentować argumenty, określoną ideę artystyczną czy poparcie.

Art. 14 [Zasada wolności prasy i innych środków przekazu] Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu.

Art. 31 [Zasada poszanowania i ochrony wolności człowieka]

3. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób.

Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Art. 54 [Wolność słowa; zakaz cenzury]

1. Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.

2. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane. Ustawa może wprowadzić obowiązek uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej.

Uprawnienia wynikające z wolności prasy i środków społecznego przekazu, (art. 14)

Wolność zakładania prasy i środków społecznego przekazu, bez konieczności uzyskiwania uprzedniej zgody	Swoboda prowadzenia działalności przez środki społecznego przekazu	Możliwość funkcjonowania mediów niepublicznych, prywatnych
1) wolność zakładania i prowadzenia: • pism periodycznych, • stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych, • wytwórni nagrań elektronicznych 2) wolność zakładania i eksploataowania urządzeń służących do transmisji danych, np. za pośrednictwem Internetu 3) zakaz koncesjonowania prasy	Zapewnienie wolności wyrażania opinii i uzyskiwania informacji.	W celu zapewnienia pluralizmu.

Elementy wolności wypowiedzi (art. 54)

```
graph TD; A[Elementy wolności wypowiedzi (art. 54)] --- B[Wolność wyrażania poglądów]; A --- C[Wolność pozyskiwania informacji]; A --- D[Wolność rozpowszechniania informacji];
```

Wolność wyrażania poglądów

Wolność pozyskiwania
informacji

Wolność rozpowszechniania
informacji

Wolność wyrażania poglądów

Wolność wypowiedzi (wolność słowa)

- > ma wymiar indywidualny, osobisty,
- > nie łączy się z działalnością środków społecznego przekazu, ponieważ jest kierowana do oznaczonej i znanej osoby.

Wolność wyrażania poglądów (wolność polityczna)

- > prawo prezentacji przekonań dotyczących spraw ogólnych, publicznych

Wolność prasy w ustawie Prawo prasowe
z dnia 26 stycznia 1984 r. (tj. Dz.U. z 2018 r. poz.
1914)

Art. 1 [Wolność prasy] Prasa, zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, korzysta z wolności wypowiedzi i urzeczywistnia prawo obywateli do ich rzetelnego informowania, jawności życia publicznego oraz kontroli i krytyki społecznej.

Wolność prasy

swoboda wypowiedzi , w tym także swoboda nadania publikacji określonego kształtu;

wybór tematyki

ograniczenie zakresu publikacji do pewnych tylko zagadnień, (IV CSK 501/17 – wyrok SN – Izba Cywilna z dnia 18 grudnia 2018 r.)

Udzielanie rzetelnej informacji

Udzielanie rzetelnej informacji nie jest równoznaczne z obowiązkiem wyczerpującego omówienia, a tym bardziej dogłębnego wyjaśnienia wszystkich wątków wiążących się z omawianym tematem. Przekazywana informacja musi być rzetelna w tym znaczeniu, że zgodnie z rzeczywistością przedstawi określone zdarzenie, w tym np. konflikt, jego przyczyny i przebieg, nie jest natomiast niezbędne szczegółowe badanie i poddawanie ocenie słuszności zarzutów, jeżeli celem publikacji ma być jedynie informacja o konflikcie, jego przedmiocie i zamiarze skierowania sprawy do organu uprawnionego do jego rozstrzygnięcia, (IV CSK 501/17 - wyrok SN - Izba Cywilna z dnia 18-12-2018)

Informacja nierzetelna

II CKN 14/01 - wyrok SN - Izba Cywilna z dnia 05-06-2003

Prawo obywateli do informowania może być urzeczywistniane jedynie przez informowanie "rzetelne" (tak art. 1 prawa prasowego). Informacja nierzetelna jest w istocie dezinformacją. O urzeczywistnieniu prawa obywateli do bycia rzetelnie poinformowanymi, można - z definicji - mówić jedynie wtedy, gdy wiadomość jest prawdziwa, a co najmniej wtedy, gdy przedstawia się informacje, które dziennikarze mieli podstawy uznać za miarodajne, ustalone przez nich z wykorzystaniem wszystkich dostępnych im środków, a więc informacje rzetelnie zebrane i wykorzystane. Brak takich cech w postępowaniu dziennikarzy definitywnie wyłącza możliwość powoływania się przez nich na art. 1 prawa prasowego, formułującego ogólne zasady dotyczące funkcjonowania prasy. Wyłącza także skuteczność powoływania się na przesłanki wyłączenia bezprawności w postaci działania w interesie społecznym i w granicach dozwolonej krytyki.

Granice wolności prasy

V KK 52/03 - postanowienie SN - Izba Karna z dnia 12-11-2003

Wolność prasy a wolność jednostki - nieabsolutny charakter wolności prasy

Wolność prasy jest jedną z "wolności politycznych", które w praktyce mogą doznawać ograniczeń z uwagi na konieczność zapewnienia wolności jednostki. Tak więc wolność prasy nie ma i nie może mieć charakteru absolutnego, nie może mieć postaci nieskrępowanej niczym swobody działania, a tym bardziej nie sposób jej traktować jako samoistnego źródła wartości.

Wolność prasy w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka

ARTYKUŁ 10

Wolność wyrażania opinii

1. Każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Niniejszy przepis nie wyklucza prawa Państw do poddania procedurze zezwoleń przedsiębiorstw radiowych, telewizyjnych lub kinematograficznych.

Funkcje prasy w świecie Konstytucji RP

Informacyjna – dostarcza informacji i przyczynia się do budowania opinii publicznej

Kontrolna – gwarantuje jawność i transparentność życia publicznego.

Funkcje prasy w świetle orzecznictwa ETPC

> wykonywanie funkcji kontrolnych > prasa jako obserwator publiczny (tzw. <i>watchdog</i>)	> przekazywanie i umożliwianie otrzymywania informacji i poglądów budzących zainteresowanie publiczne i dotyczących spraw publicznych.	> umożliwienie uczestnictwa w debacie publicznej	> komentowanie wydarzeń ważnych dla ogółu społeczeństwa i opinii publicznej

Podmiot wolności wypowiedzi

Wolność wypowiedzi przysługuje każdej osobie fizycznej, bez względu na jej status, obywatelstwo, czy też fakt pozbawienia wolności.

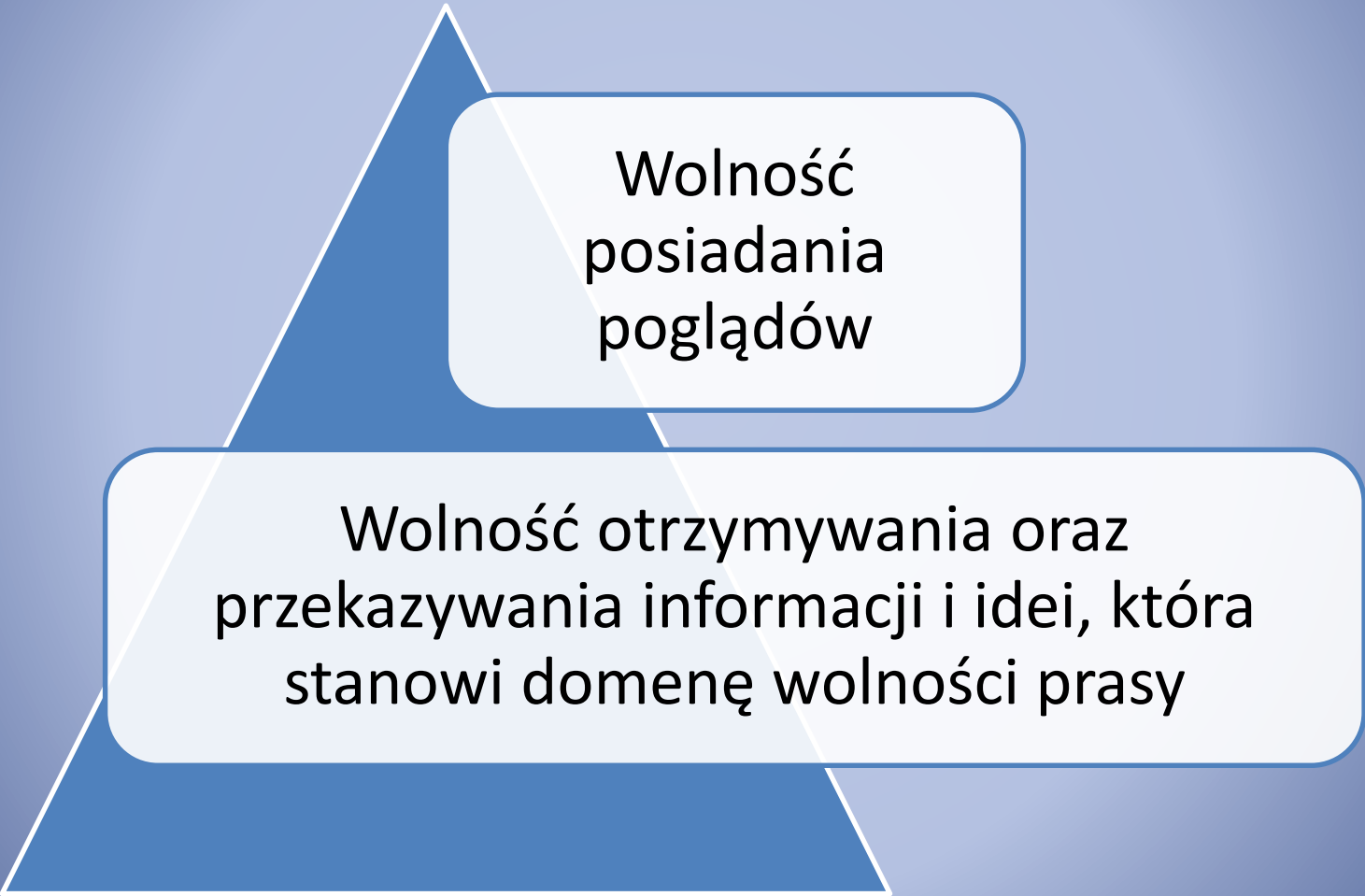
Wolność wypowiedzi przysługuje również osobom prawnym:

- > organizacjom pozarządowym,
- > partiom politycznym,
- > spółkom prawa handlowego, których celem jest osiągnięcie zysku

Wolność wypowiedzi przysługuje także:

- > żołnierzom i personelowi wojskowemu,
- > funkcjonariuszom publicznym i Policji,
- > sędziom, adwokatom, radcom prawnym, etc.

Przedmiot wolności wypowiedzi - obszary

Wolność
posiadania
poglądów

Wolność otrzymywania oraz
przekazywania informacji i idei, która
stanowi domenę wolności prasy

Przedmiot wolności prasy - uprawnienia

wolność posiadania poglądów

wolność otrzymywania
informacji oraz idei

wolność przekazywania
informacji oraz idei

Wolność
poszukiwania
informacji i idei

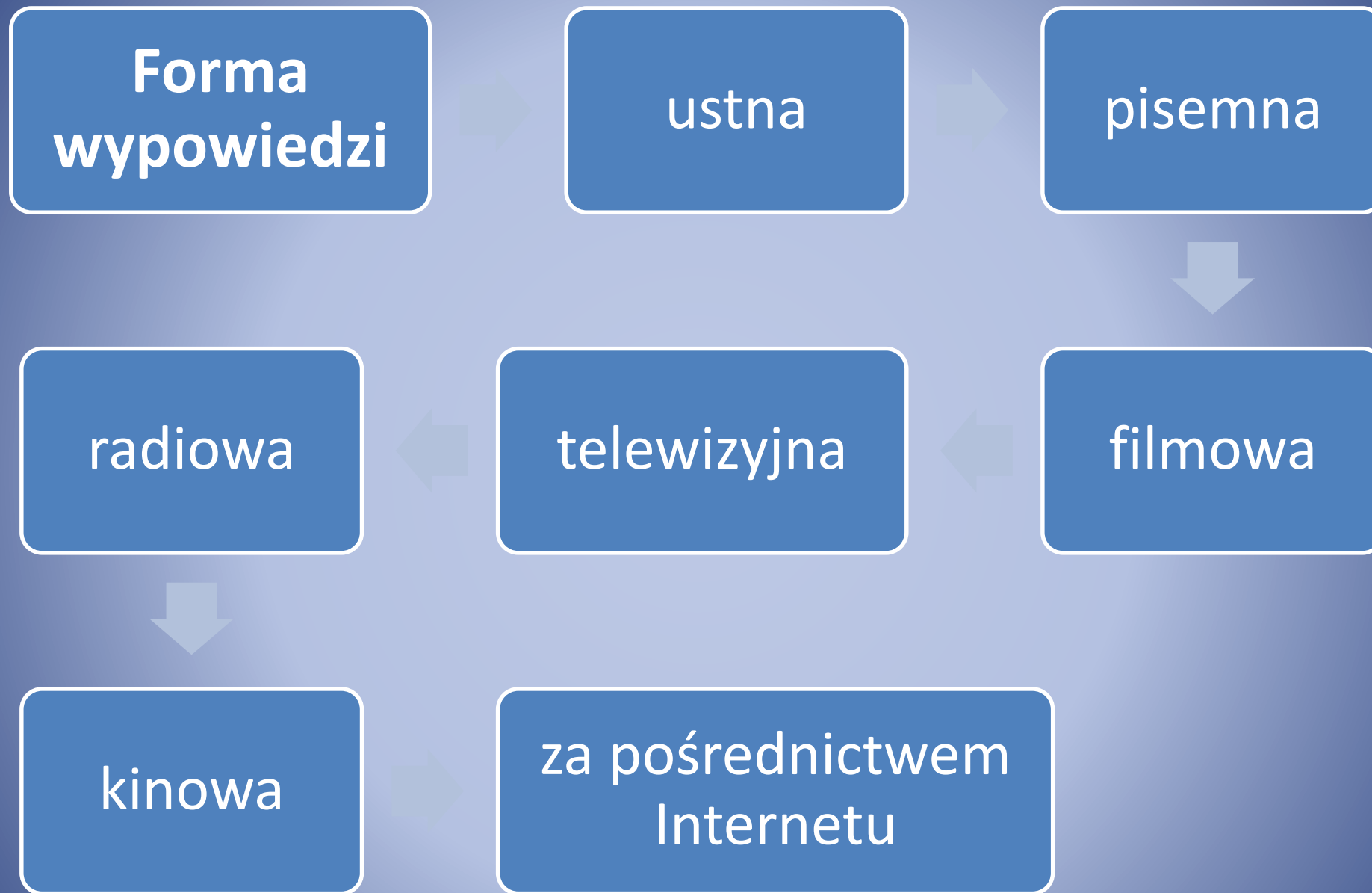
- Odnosi się przede wszystkim do dziennikarzy, którzy zajmują się zbieraniem informacji.

Wolność
otrzymywania
informacji i idei

- Informacje przekazywane przez prasę mają na celu prowokowanie dyskusji publicznej oraz rozwijanie wiedzy i świadomości publicznej czytelników.

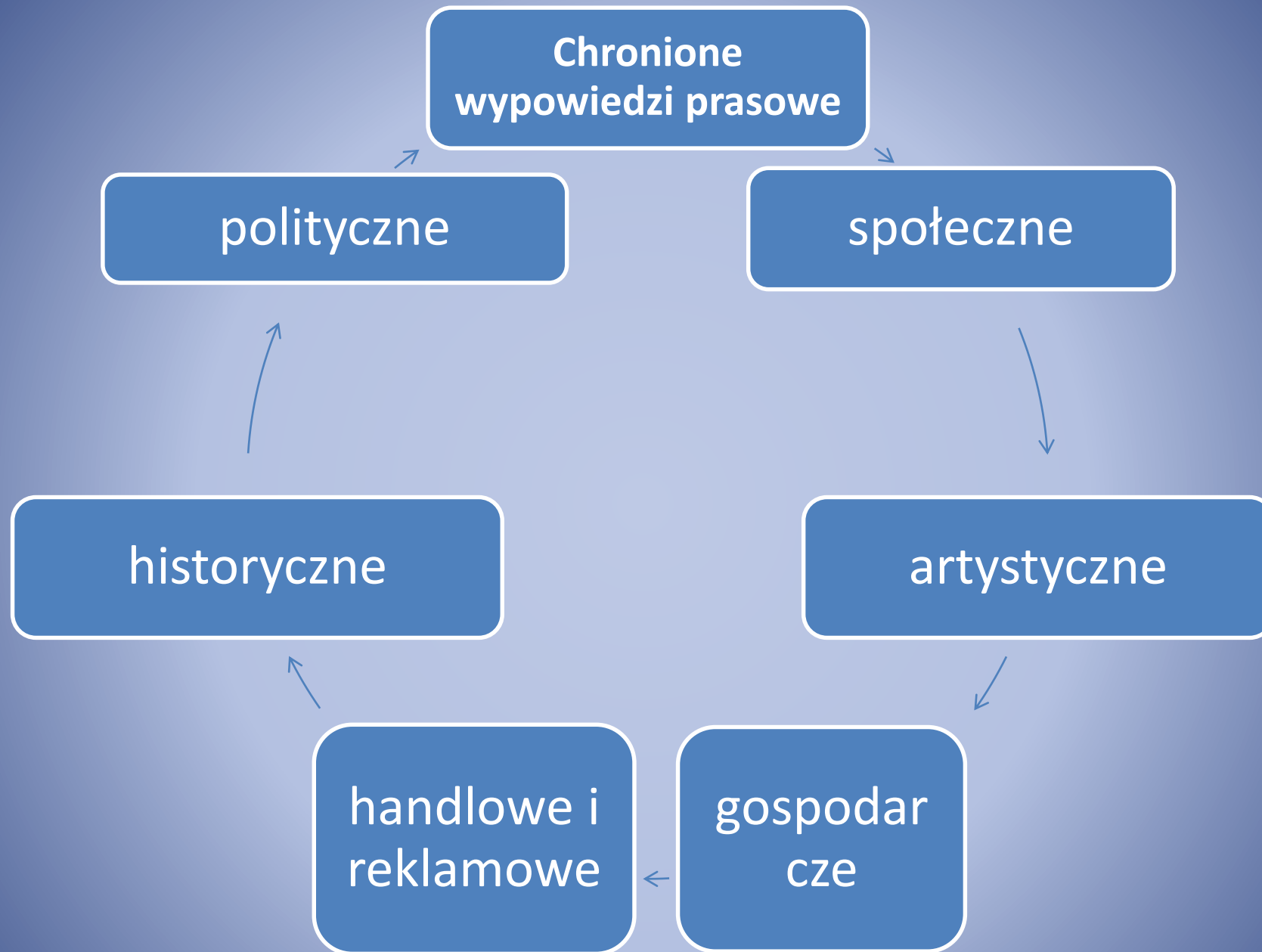
Wolność
przekazywania
informacji i idei

- Stanowi domenę prasy i dziennikarzy; jest uznawana za istotę wolności prasy.

Chronione wypowiedzi prasowe

Wypowiedzi prasowe podlegające ochronie (w kolejności)

1) debata polityczna

2) sprawy niepolityczne, lecz budzące zainteresowanie społeczeństwa

3) ochrona zdrowia

4) przebieg wyborów i procedur wyborczych

5) funkcjonowanie sądownictwa, administracji i zarządzanie wymiarem sprawiedliwości

6) służba cywilna

7) reklamy i inne wypowiedzi o charakterze komercyjnym

8) nadawanie za pomocą różnych mediów

9) wypowiedzi artystyczne

10) wypowiedzi nieprzyzwoite, obsceniczne, rasistowskie

Niechronione wypowiedzi prasowe

ARTYKUŁ 17

Zakaz nadużycia praw

Żadne z postanowień niniejszej Konwencji nie może być interpretowane jako przyznanie jakiegokolwiek Państwu, grupie lub osobie prawa do podjęcia działań lub dokonania aktu zmierzającego do zniweczenia praw i wolności wymienionych w niniejszej Konwencji, albo ich ograniczenia w większym stopniu, niż to przewiduje Konwencja.

Wypowiedzi prasowe niepodlegające ochronie

ekstremalnie politycznie

rasistowskie

wymierzone w wartości EKPC

Ograniczenia wolności prasy

Art. 31, (Konstytucja)

3. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

ARTYKUŁ 10

Wolność wyrażania opinii

2. Korzystanie z tych wolności pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.

ARTYKUŁ 15

Uchylenie stosowania zobowiązań w stanie niebezpieczeństwa publicznego

1. W przypadku wojny lub innego niebezpieczeństwa publicznego zagrażającego życiu narodu, każda z Wysokich Układających się Stron może podjąć środki uchylające stosowanie zobowiązań wynikających z niniejszej Konwencji w zakresie ściśle odpowiadającym wymogom sytuacji, pod warunkiem, że środki te nie są sprzeczne z innymi zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego.

Opracowano na podstawie: J. Sieńczyło –
Chlabicz, (red.), Prawo mediów, Warszawa
2015, s. 35-48